

Braća Boroš: Jozef (ubijen u Jasenovcu),
Zoltan (desno) i Ignac (lijevo)

seljem, jer su saznala, da će raditi i da će se nakon 8 tjedana vratiti kući.

Radi toga obiskrila su se djeca samo sa ljetnim i najpotrebnijim stvarima. Nakon 8 tjedana logorovanja u Koprivnici nadala su se djeca da će se vratiti kući, te da će ih drugi zamijeniti, ali upremljena su u logor Jadovno na da se nalaze u logoru kod

Svi su ti dječaci odgojeni za cijelo vrijeme školovanja u hrvatskom duhu, te su dušom i tijelom osjećali se Hrvatima. Bili su članovi samo hrvatskih i sportskih društava, a družili su se samo svojim hrvatskim školskim drugovima. Bili su većinom dobri učenici i dobrog vladanja. Poznato je, da je velik broj imućnih židovskih djaka stalno podupiralo svoje siromašne kolege i podupiralo sve hrvatske školske ustanove. To sve mogu posvjedočiti njihovi profesori.

Zima je pred vratima, a ta djeca nisu ni za hladnije vrijeme obiskrbljena, a kamo li za zimu. Stvari, koje su sa sobom ponijela, sigurno su već poderane, budući da se već četvrti mjesec nalaze na radu, a naknadno nismo njima ništa mogli poslati.

Iz gornjih opravdanih razloga molimo, da se naša djeca, navedena u popisu, vrate svojim roditeljima iz sadašnjih logora u Jasenovcu. Do 30. rujna bit će upravo 4 mjeseca, što su ta djeca na radu u logorima. Tako bi djeci bilo omogućeno, da barem privremeno nastave nauke i zanat.

Za besprikorno vladanje naše djece i da će učiti i marljivo raditi, jamčimo solidarno kao njihovi roditelji svojim životima.

U našoj velikoj boli jedina je naša nada, da se naša djeca pred zimu povrate svojim roditeljima." (17)

Desetorica omladinaca prebačena iz Jadovna u Gospić nekoliko dana pred likvidaciju logora bili su: Ivo Wollner, Boris i Viktor Rosenwasser, Dragan Mautner, Saša Blivajs, Emil Frojndlih, Ervin Guttmann, Srećko Tkalčić, Božo Schwarz i Aleksander, neutvrđenog prezimena. (18) Dvojica iz te grupe - Saša Blivajs i Emil Frojnd-

lich - oslobođeni su još u Gospiću, a preostala osmorica iz Gospića su bila odvedena u logor u Jastrebarskom, a zatim u Jasenovac. Bili su među prvim logorašima u Jasenovcu, a ujedno i među najmladima.

Na početku 1942. godine Dragan Mautner i Božo Schwarz prebačeni su u Staru Gradišku, a zatim u Feričance i Obradovce (logorske ekonomije), a ostala šestorica u proljeće 1942. su iz Jasenovca prebačena u Staru Gradišku gdje su umrli od tifusa. Dragan Mautner bio je ubijen u ljetu 1942. u Feričancima, dok je Božo Schwarz 15. rujna 1942. u grupi sa još šest logoraša uspio pobjeći iz logora i priključiti se partizanima na Papuku. (19)

Umjesto zaključka: od 165 židovskih omladinaca uhapšenih krajem svibnja 1941. u Zagrebu svega su trojica preživjela!

BILJEŠKE:

1. Dizdar, Zdravko, Logori na području sjeverozapadne Hrvatske u toku drugoga svjetskog rata, Časopis za suvremenu povijest, Zagreb 1990, str. 90-92.

2. Šrenger, Željko, Zagrebački Makabi. "Dva stoljeća povijesti i kulture Židova u Zagrebu i Hrvatskoj", ŽOZ Zagreb 1998, str. 260-262; Kramer, Fredi, Udio Židova u sportu u Hrvatskoj, isto, str. 263-265.

3. Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), fond NDH, br. 28233.

4. HDA, F. NDH, br. 27146.

5. U logor "Danica" prvi pojedinačni logoraši smještaju se 18. travnja, a potkraj mjeseca stižu i veće grupe, tako da je već 18.

svibnja 1941. u logoru bilo 1007, 30 lipnja 2175 i 15. srpnja 2656 logoraša. No tada iz logora odlaze transporti zatočenika u druge logore, pa u srpnju 1941. od onih 2656 logoraša njih 1960 prebačeno je u logor Gospić, 76 pušteno, a na njihova mjesta stižu drugi logoraši iz raznih mjesta NDH, ali i iz drugih logora (Jastrebarsko, Lepoglava). Od prosinca 1941. logoraši muškarci upućuju se uglavnom u Jasenovac, a žene s djecom u Staru Gradišku, a tek se pojedinci i manje grupe puštaju na slobodu. Logor je rasformiran u rujnu 1942. godine. Pretpostavlja se da je kroz taj logor prošlo i do 5600 logoraša, od kojih je više od oko 3000 stradalo, ponajprije u Jadovnom, Jasenovcu i Staroj Gradiški, pušteno je oko 500 logoraša, a mnogi iz drugih logora nakon kraćeg ili duljeg boravka u njima. Po nacionalnosti Srba je bilo više od 3000, Hrvata oko 1000, Židova više od 600, Cigana-Roma oko 400, a preostali bili su pripadnici drugih nacionalnih manjina (isto kao bilj. 1, str. 88-89).

6. HDA, f. NDH, br. 27592a.

7. HDA, f. NDH, br. 27315.

8. HDA, f. NDH, br. 27957. Dr. Žiga Hafner (internist) mjesec dana kasnije, odredbom Ministarstva zdravstva, upućen je Zavodu za suzbijanje endemskog sifilisa u Banjoj Luci, odakle je raspoređen u Žepču. U srpnju 1943. pristupa partizanskim jedinicama. Preživio je rat (Romano Jaša, Jevreji Jugoslavije 1941-1945, Žrtve genocida i učesnici Narodnooslobodilačkog rata, Beograd 1980, str. 97, 382).

9. HDA, f. NDH, br. 27960. Bili su to: Max Kutscher, Josef Wimmer, Fritz Weisz, Adalber